

Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt

Ongedocumenteerde jongeren in NL

Rian Ederveen, stichting LOS

Intro

Iedereen wil graag dat kinderen gezond kunnen opgroeien en hun potentieel kunnen ontwikkelen. Maar het huidige vreemdelingenbeleid creëert illegaliteit en beperkt de rechten van mensen zonder verblijfsvergunning, en dus ook van jongeren. Daarmee maken we het voor deze jongeren bijzonder moeilijk om zich gezond te ontplooien.

Achtergronden ongedocumenteerde jongeren

Er zijn veel redenen waarom mensen geen verblijfsvergunning hebben:

1. een deel kwam hier als vluchteling – als de asielaanvraag wordt afgewezen worden zij ongedocumenteerd. Velen proberen met betere onderbouwing alsnog aan te tonen dat ze wel degelijk gegronde asielredenen hebben.
2. arbeidsmigranten zonder verblijfsstatus – vaak mensen die hier werken in informele, onderbetaalde arbeid. Hiervoor bestaat momenteel geen legale route, hoewel er duidelijk krapte is op de markt voor deze werkzaamheden.
3. gezinsmigranten – de verblijfsreizen zijn niet altijd haalbaar, bv qua inkomen en qua inburgeringstoets. Mensen blijven dan zonder verblijfsrecht bij hun gezin.

Bij al deze verblijfsredenen zijn ook kinderen en jongeren betrokken: gezinnen of moeders alleen komen met (kleine) kinderen, of jongeren komen als tiener alleen naar Nederland.

Leefsituatie

Zonder verblijfsvergunning is het leven voor ongedocumenteerde mensen zwaar: gezinnen met een vluchtachtergrond wonen vaak in Asielzoekerscentra of Gezinslocaties. Daarbij geldt dat ze de opvang moeten verlaten zodra het jongste kind 18 wordt. Ook Alleenstaande minderjarigen moeten de opvang verlaten als ze 18 worden. Alleenstaanden of gezinnen die niet in Gezinslocaties of Asielopvang wonen, leven vaak van laagbetaalde banen, en huren dure woonruimte. Of ze wonen in bij familieleden die wel legaal zijn.

Deze leefsituatie heeft impact op kinderen: zij moeten zich ontwikkelen en leren vanuit krappe ruimtes waar meer mensen verblijven, en ervaren voortdurend stress over de toekomst. Na 18 jaar wordt alles veel moeilijker. Sommigen zijn sterk en redden het, maar anderen worden apathisch of onverschillig. Zeker jongeren die zelf trauma's hebben meegemaakt kunnen zich moeilijk motiveren.

Uitgelicht: ex-AMV's

Jongeren die alleen in NL aankomen hebben eigenlijk geen andere optie dan asiel te vragen. Er bestaat in Nederland, anders dan in andere landen, geen voogdijsysteem voor ongedocumenteerde jongeren zonder asielverleden. Binnen het asielsysteem houden ze opvang tot ze 18 jaar zijn. Daarna moeten ze de opvang verlaten.

Deze jongeren hebben vaak enkele jaren Nederlands geleerd, en soms zijn ze begonnen aan een MBO-opleiding. Maar omdat ze niet weten waar ze daarna heen moeten, is het moeilijk om motivatie voor die

opleiding te houden. Daarbij speelt mee dat ze vaak een zware en traumatiserende reis achter de rug hebben voordat ze in NL aankwamen: via Libië en de zee.

Volgens het Ex-AMA-team en SAMAH leidt het gebrek aan perspectief tot apathie. Het ex-AMA-team helpt met het alsnog realiseren van een succesvol asielverzoek en biedt opvang (geholpen door gemeente Utrecht). Stichting Vluchtelingkansen in Zeist stimuleert hen om door te leren, ondanks beperkte rechten. Als ex-AMV's geen opvang en geen perspectief meer hebben, dreigen ze in verkeerde circuits terecht te komen. Onderzoek wijst uit dat jongeren in Frankrijk, Spanje en Italië, waar perspectief bestaat na hun 18de, wel gemotiveerd kunnen worden om te blijven studeren.¹ Ook in Duitsland hebben zij perspectief op legalisering via de Ausbildungsdundung.²

Uitgelicht: (deels) ongedocumenteerde gezinnen

Uit eerder onderzoek van Stichting LOS³ en recent, nog niet gepubliceerd, onderzoek van Verwey Jonker weten we dat gezinnen zonder verblijfsvergunning moeite hebben om hun kinderen op een gezonde manier te laten opgroeien. Er zijn vaak financiële problemen en soms wordt bezuinigd op voeding.

Deze gezinnen zijn vaak geïsoleerd en hebben weinig vertrouwen in hulpverleners. Het risico op verraad (soms ook door mensen die ze vertrouwden) ligt altijd op de loer. Dat heeft ook effect op de kinderen: zij leven met een geheim, en kunnen ook niet open zijn tegenover hun vriendjes. Ze kunnen niemand thuis uitnodigen.

Deze gezinnen hebben behoefte aan een veilig aanloopcentrum waar ze in vertrouwen kunnen praten over hun noden, geholpen kunnen worden met de toegang tot voedsel, onderwijs, en medische zorg. En waar ze ook veilig kunnen overleggen over legalisering of terugkeer-opties.

Voor de kinderen die in deze gezinnen opgroeien is – net zoals voor de AMV's - een route uit de illegaliteit noodzakelijk. Zij zijn immers gesocialiseerd in Nederland en maken deel uit van onze samenleving.

Kinderen zonder verblijfsvergunning die inwonen bij een legale ouder kunnen na 3jr verblijf en schoolgang zonder mvv een verblijfsvergunning krijgen, mits de legale ouder voldoende inkomen heeft. Als de ouder niet in staat is om te werken blijven deze kinderen ook zonder verblijfsrecht. Dit is ongewenst en onnodig.

De gevolgen voor **Dreamers** worden door collega's uitgelicht.

Conclusie:

Ongedocumenteerde mensen zijn, door het beleid van de laatste 30 jaar, steeds meer geïsoleerd komen te staan waardoor hun levenssituatie steeds precairder is geworden. Door angst voor verraad kunnen ze hun rechten moeilijk opeisen: bijvoorbeeld op hun werk en wat betreft medische zorg. Dat is nog moeilijker geworden door de dreigende strafbaarstelling van illegaal verblijf en door de afschaffing van de financiering van de LVV – die meer dan de helft van de doelgroep een uitweg uit de illegaliteit heeft geboden.

Ten eerste hebben jongeren en gezinnen zonder verblijfsvergunning veiligheid nodig: plekken waar zij in vertrouwen over hun problemen kunnen praten en die hen zo nodig opvang en financiële steun bieden.

Daarnaast zouden zij geholpen zijn met uitwegen uit de illegaliteit. Dat kan door het verlichten van de eisen voor studie of werk-verblijfsvergunningen voor deze doelgroep. We kunnen daarbij leren van andere landen.

¹ WODC: Cahier 2023-9: I have nothing to lose - *Nomadic unaccompanied minors in Europe*
<https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3288>, 7.9.23

² § 60a Absatz 2 Satz 3 AufenthG: ongeveer 2.400 personen in augustus 2025
<https://dserver.bundestag.de/btd/21/016/2101640.pdf>

³ [Kinderen buiten Beeld](#), mei 2014

